

Konference o době římské na Slovensku v září 1961. Archeologický ústav Slovenské akademie věd v Nitře uspořádal ve dnech 10.—17. září 1961 pod názvem „Komise o púchovské kultuře“ velmi zdařilou konferenci za účasti několika zahraničních badatelů, z nichž přední postavení měl v Československu dobře známý a oblíbený sovětský akademik prof. P. N. Trefjakov, doprovázený manželkou. Z Polska byli přítomni docent dr. A. Żaki s manželkou a dr. K. Godlowski, z NDR docent dr. W. Coblentz, z Maďarska dr. J. Fitz. Je škoda, že různé okolnosti způsobily neúčast některých dalších zahraničních odborníků, zvláště prof. dr. R. Jamky z Krakova a dr. L. Barkóczyho z Budapešti, kteří by byli ke zdaru konference jistě nemálo přispěli. V neúčasti západoněmeckých odborníků se ovšem projevil zásah západoněmeckých militaristických kruhů, které nedlouho před konferencí vyvolaly zostřenou situaci v Berlíně.

Konference soustředila naproti tomu téměř všechny československé odborníky z pracovišť ČSAV, universit a muzeí, kteří se zabývají dobou laténskou a dobou římskou, i některé další. Zúčastnili se jí J. Břeň, P. Čaplovič, J. Filip, I. Hrubec, F. Kalousek, A. Kotyková, L. Kraskovská K. Ludikovský, J. Meduna, K. Motyková, Z. Nemeškalová, V. Ondrouch, J. Pástor M. R. Pernička, I. Peškař, A. Petrovský-Šichman, J. Poulik, B. Svoboda, Z. Trňáčková J. Zeman, z pořádatelského ústavu SAV pak vedle ředitele dr. A. Točíka též B. Benadík, V. Budinský-Krička, Z. Čilinská, M. Dušek, T. Kolník, M. Lamiová-Schmiedlová a J. Lichardus.

Konference byla zorganizována málo obvyklým způsobem, který podtrhl její studijně pracovní charakter a plně se osvědčil. Důraz byl kladen na poznání původního pramenného archeologického materiálu z různých nalezišť, při čemž podávali výklad různí odborníci. Texty těchto výkladů byly také rozmnoženy a každý účastník je dostal hned při zahájení do rukou. Konference pak byla ukončena závěrečným zasedáním diskusního charakteru bez obvyklých předem připravených referátů. Tento postup, který by se dal vyjádřit zásadou „od materiálu k závěrům“, se ukázal jako krajně užitečný v těch případech, kdy nelze předpokládat, že širší okruh účastníků měl možnost dostatečného předběžného seznámení s originálním materiálem. A je tomu tak právě u púchovské kultury, neboť starší kmenový materiál z Púchova-Skalce, publikovaný přehledně E. Hoenigem a A. Halašou (1903, 1904, 1905), L. v. Riznerem (1903) a E. Beningrem (1937, 1940) je již dlouho uložen ve Vídni, takže není snadno dostupný. Vedení archeologického ústavu SAV tedy vycházelo z reálného hodnocení skutečné situace, když zvolilo uvedený postup, aby dalo účastníkům konference možnost seznámení s novějším a nejnovějším nálezovým materiálem. Tento postup dal ovšem konferenci putovní charakter.

Po nedělním zahajovacím shromáždění 10. IX. v Nitře následoval nepřetržitý celotýdenní program, jehož náročnost byla zmírněna několika kulturně-historickými vložkami. Postupně byly absolvovány sbírkové kolekce a fondy i samotné lokality v tomto sledu: Piešťany, Kralovany-Stráže, Očkov, Trenčín, Žilina, Martin, Vyšný Kubín (výstup na dvě výšinné lokality púchovské kultury na Tupé Skalce a Ostré Skalce), Oravský Podzámok, Růžomberok, Prešov, Šebastovce, Zemplín, Michalovce, Košice, Rimavská Sobota, Nitrianský Hrádok, Branč a Nitra. Účastníci měli vítanou příležitost poznat nejen materiál vlastní púchovské kultury, ale i další nové a významné výzkumy a nálezy z východního a jihozápadního Slovenska, které dokreslují složitý vývoj této oblasti v době římské.

Závěrečné zasedání, uspořádané v neděli 17. IX. na nitranském hradě, zahájil ředitel AÚ SAV dr. A. Točík, který pro diskusi vytkl tři základní tématické okruhy: púchovskou kulturu (PK), východoslovenský materiál a nálezy z jihozápadního Slovenska. První se ujal slova akad. P. N. Trefjakov a výstižně shrnul celou problematiku PK; zvláště zdůraznil a rozebral otázku, nejde-li u PK o smíšenou kulturu. Poměrem PK k římskému imperiu se zabýval dr. J. Fitz, který konstatoval malou závislost PK a odmítl Barkóczyho návrh na přisouzení PK Naristům. Doc. A. Żaki věnoval pozornost hlavně rozsahu PK a fortifikacím, k nimž uvedl analogie z Alp, a vyzdvihl závažnost otázek geneze a závěru Pk i zaměstnání obyvatelstva. Písemnými prameny

se zabýval prof. V. Ondrouch, hledající u PK kontakty s lužickou kulturou. Doc. B. Svoboda zdůraznil existenci několika specifických oblastí na okraji keltské sféry na sklonku laténu a nahodil možnost vysvětlení nejasného zániku PK pohyby obyvatel ve střední době římské. O diferencovanosti lidu PK promluvil dr. Petrovský-Šichman, po němž vyslovil J. Meduna pochyby o možnosti přežívání pozdnělaténské hmotné kultury až do II. století n. l.

Velká pozornost byla věnována též závažnému východoslovenskému materiálu. Pokud jde o výzkum a materiál ze Zemplína (k němuž promluví Fitz, Svoboda, Břeň, Benadič, Meduna, Pernička, Točík a Dušek), byla zejména rozebírána problematika prokazatelnosti domácí složky, charakteru cizích prvků, postavení suburbia a otázky pohřebního ritu vedle několika metodologických poznámek. Velký zájem se soustředil i na sivou keramiku doloženou bohatě nálezy z Blažic, kde byly odkryty hrnčířské pece s tímto materiálem (příspěvky Fitze, Trňáčkové, Perničky a Svobody). Bylo konstatováno, že v mladší době římské vzniklo severně limitu několik center produkce ušlechtilé šedé keramiky vždy s lokálními specifickými rysy a navrženo vypracování typologických katalogů pro tato centra; diskutováno bylo dále o historických okolnostech vzniku této specifikované hrnčířské produkce, o závažnosti výzkumu v Šebastovcích a z průvodního materiálu byla nadhozena otázka revize datování spon s podvázanou nožkou na východním Slovensku. Konečně byl oceněn závažný materiál získaný novějšími výzkumy na jihozápadním Slovensku, který potvrzuje vcelku již známou souvislost se současným vývojem na Moravě (Pernička). Prof. Ondrouch se vyslovil pro připsání hrobů v Pováží Kvádům.

Řada diskutantů kladně hodnotila jak uspořádání a průběh konference, tak i úspěšnou práci slovenských archeologů. Těchto momentů vzpomněl opět v závěrečném projevu doc. B. Svoboda, který zdůraznil velký přínos konference spočívající v rozpracování a ujasnění problematiky, neboť k přesným závěrům při dnešním stavu badání nelze ještě dospět. Navrhl také pokračování diskuse o tomto okruhu problematiky našeho pravěku na příští pracovní konferenci československých archeologů. Zasedání ukončil za pořádající instituci dr. A. Točík, který poděkoval za účast i diskusní příspěvky přítomných odborníků.

Celkově je třeba průběh a výsledky konference o době římské na Slovensku, zdařile uspořádané AÚ SAV a řízené ředitelem dr. A. Točíkem, hodnotit velmi kladně, neboť tato konference znamená významný krok ve vývoji badání o době římské na Slovensku a má ještě mnohem širší dosah. K jejímu zdaru nemálo přispělo i to, že účastníkům byl předložen obsáhlý a velmi závažný původní materiál, namnoze dosud nepublikovaný. Zvláštní zmínkou je nutno také ocenit bohatost dílčích výsledků přinesených jednotlivými výzkumy; tato bohatost je přínosem společné práce různých pracovišť a odborníků z SAV i řady muzeí, úspěšně koordinované ředitelem AÚ SAV dr. A. Točíkem.

M. R. Pernička